'אימתי' *'ובמה' אינו אלא לפרש דברי חכמים *רבי יוחנן אמר 'אימתי' לפרש ו'במה' לחלוק, ודכולי עלמא 'אימתי' לפרש הוא? *גברא אגברא קא רמית, מר סבר פליגי ומר סבר *לא פליגי, ולא פליגי והתניא *בין שיש לו אומנות שלא הוא, בין שאין לו אומנות אלא הוא, הרי זה פסול! ההיא רבי יהודה משום רבי טרפון היא דתניא רבי יהודה אומר משום רבי טרפון לעולם אין *אחד מהן נזיר לפי שלא נתנה נזירות אלא להפלאה: מלוה ברבית: אמר רבא *לוה ברבית פסול לעדות. והאנן תנן "מלוה ברבית"? מלוה הבאה ברבית. בר ביניתוס אסהידו ביה תרי סהדי: חד אמר קמי דידי אוזיף בריביתא וחד אמר לדידי אוזפי בריביתא, פסליה רבא לבר ביניתוס. והא רבא הוא דאמר לוה ברבית פסול לעדות והוה ליה רשע והתורה אמרה 'אל תשת רשע עד'? רבא לטעמיה *דאמר רבא אדם קרוב אצל עצמו ואין אדם משים עצמו רשע. ההוא טבחא דאישתכח דנפקא טריפתא מתותי ידיה, *פסליה רב נחמן ועבריה, אזל רבי מזיה וטופריה, סבר רב נחמן לאכשוריה, א"ל רבא דילמא איערומי קא מערים, אלא מאי תקנתיה? כדרב אידי בר אבין, דאמר רב אידי בר אבין "החשוד על הטריפות אין לו תקנה עד שילך למקום שאין מכירין אותו ויחזיר אבידה בדבר חשוב או שיוציא טריפה מתחת ידו בדבר חשוב משלו": ומפריחי יונים: מאי מפריחי יונים? הכא תרגומה: אי תקדמיה יונך ליון. רבי חמא בר אושעיא אמר: ארא. מאן דאמר 'אי תקדמיה יונך ליון' מ"ט לא אמר 'ארא'? אמר לך 'ארא' מפני דרכי שלום בעלמא. ומאן דאמר 'ארא' מאי טעמא לא אמר 'אי תקדמיה יונך ליון'? אמר לך היינו משחק בקוביא, ואידך: תנא תולה בדעת עצמו ותנא תולה בדעת יונו וצריכא: דאי תנא תולה בדעת עצמו התם הוא דלא גמר ומקני דאמר קים

אימתי ובמה. אימתי כגון במתניתין דהכא או במה דברים אמורים: **גברא אגברא.** דרבי יהושע בן לוי ארמי בר חמא רמי בר חמא סבר "אימתי" דרבי יהודה לחלוק בא: **הסיא דרבי יהודה היא משום רבי טרפון.** לעולם 'אימתי' לפרש הוא ורבנן דמתניתין לא פליגי עליה, ומתניתא דקתני "בין שיש לו כו'" דמשמע טעמא משום אסמכתא, ר' יהודה גופיה אמרה משמיה דרבי טרפון ופליג אדרבנן דמתניתין דטעמייהו משום יישוב, ובמתניתין ר' יהודה מילתייהו דרבנן קא מפרש: **אין אחד מהן נזיר.** שנים יושבין ואחד עובר - זה אומר פלוני העובר נזיר הוא וזה אומר אינו נזיר, ואמר אחד הריני נזיר אם כמותו הוא שהוא נזיר, וחבירו אומר הריני נזיר אם כמותו הוא שאינו נזיר, ושניהם מתכוונין לנזירות, ונמצא כאחד מהם, ואמר רבי טרפון אין אחד מהן נזיר שעל הספק אמר דבריו תחילה ואין זו הפלאה "דכי יפליא איש" (ויקרא כז) יפרש משמע. אלמא לר' טרפון דכי תלי תנאה במידי דלאו בידיה ולא ידע ליה אפילו הכי הויא אסמכתא ולא אמרינן 'מספיקא גמר ואקני': **לוה ברבית פסול לעדות.** דקיי"ל (ב"מ דף עה:) המלוה והלוה עוברין בלא תעשה וכיון דחימוד ממון מעבירו על דת הוה ליה כרשע דחמס דעובר נמי על 'לא תעשה' מפני חימוד ממון: **מלוה הבאה ברבית.** ומשמע אתרוויהו: *__בר ביניתוס.__ אוזיף [מלוה]: **ופסליה.** האי סהדא רשע דהא אודי דלוה בריבית: **רבא לטעמיה.** בפ"ק דאין אדם משים עצמו כו' אינו יכול לפסול עצמו על פיו דהא אין קרוב מעיד לא לזכות ולא לחובה ואדם קרוב אצל עצמו: **רבי מזייה וטופריה.** הגדיל שערו וציפורניו לנוול עצמו לעשות תשובה: **שאין מכירין אותו.** דתשובה דהתם לאו עירומי הוא: **ויחזיר אבידה.** אם ימצא אבידת חבירו דכיון דמחזיר אבידה הוא ודאי הדר ביה מחמדת ממון: **אם תקדמיה יונך ליון.** ליוני אתן לך כך וכך: **ארא.** אשתליו"ן מלומד להביא יונים ממקומן לבית בעלים על כרחן ויש בהן גזל: **מפני דרכי שלום בעלמא.** דתניא (חולין דף קלט:) יוני שובך ויוני עלייה יש בהן גזל מפני דרכי שלום ולא גזל גמור דלא זכה בהן בעל השובך דממילא קאתו ורבו להתם ובגמרא דהשולח (דף קב.) גרס לה: **תנא תולה בדעת עצמו.** דהויא אסמכתא והדר תנא דתולה בדעת יונו: קים

דאמר התם האי מאן דמקבל זוזי מחבריה למזבן ליה חמרא ופשע ולא זבין משלם כדאזיל אפרוותא דזולשפט וקאמר התם דאסמכתא היא כו' עד דמקשה הש"ס מאי שנא מאם אוביר ולא אעביד אשלם במיטבא ומשני התם גבי אם אוביר ולא אעביד אשלם במיטבא משום דהוי בידו לא הויא אסמכתא אלמא דלא הויא בידו הוי טפי אסמכתא ממה שהוא בידו על כן נראה לר"ת לפרש הכי כל כי האי גוונא לאו אסמכתא היא דלא הויא אסמכתא אלא היכא שאין יכול להרויח כגון משליש שטרו וכו' דגט פשוט (ב"ב דף קסח.) אבל הכא לא הויא אסמכתא משום דכיון דשנים הם כל אחד ואחד מקני לחבריה מגו דאי מרווח בעי איהו למקני בההיא הנאה גמר ומקני לחבריה ולפי זה כל שידוכין לא הויא אסמכתא משום דכל חד וחד בעי למקני גמר נמי ומקני ומיהו קשה על פי' ר"ת שהרי בפרק הזהב (ב"מ דף מח: ושם) אמרינן הנותן ערבון לחבירו ואמר לו אם אני חוזר בי ערבוני מחול לך והלה אומר אם אני חוזר בי אכפול לך ערבונך נתקיימו התנאים דברי רבי יוסי ומסיק התם לבסוף אליבא דר' יהודה דהויא אסמכתא ולא קניא אלמא אפי' בשנים חשיב אסמכתא ולא אמרינן מגו *דאי בעי קנין הערבון אם חבירו חוזר בו מקנה נמי כנגד הערבון לחבירו כשהוא חוזר בו ועוד משמע לקמן גבי נריטות דמפריחי יונים דהיכא שהוא סבור דבידו להרויח הויא אסמכתא בעלמא טפי כדפירש רש"י על כן נראה לר"י עיקר כפירוש רש"י ואי קשיא לו מההיא דאיזהו נשך כדפירש לעיל תריץ הכי שאני התם חדא דבר שהוא בידו ממש לגמרי כגון אם אוביר ולא איעביד אשלם במיטבא דהתם בידו לעשות ולא גזים נמי שסובר הוא שכך הפסיד חבירו אם לא ישלים תנאו כמו אם ישלם במיטבא ובההיא ודאי גמר ומקני ולא חשיב אסמכתא והאומר בלבו עלי לשלם ודאי מן הדין מה שבידי לעשות ולא עשיתי אבל היכא דגזים אע"ג דהוי בידו ממש לגמרי כגון אם אוביר ולא איעבד אשלם אלפא זוזי מכל מקום כיון דגזים ודאי הוי גוזמא דמתנה לשלם אלף זוז בשביל קרקע אחת ודאי חשיב אסמכתא ומיהו קשה דהכא משמע דדבר דלא הוי בידו לאו אסמכתא הוא כגון משחק בקוביא דהכא ואע"ג דגזים ומאי שנא מההיא דחמרא דזולשפט דחשבינן אסמכתא מהאי טעמא ומכ"מ לא קשיא מידי דהתם ודאי הויא אסמכתא משום שזה סומך עליו משום דהוי דבר שבידו שמולאין יין למכור ונראה כאסמכתא קצת אע"ג דלא גזים דשמא לא ירצו אחרים למכור לו והלכך אע"ג דלא גזים כיון דלאו בידו הוא לגמרי לא גמר ומקני לחבריה אבל הכא גבי משחק בקוביא דלאו בידו הוא כלל אע"ג דגזים בתנאי שחוק שלו מ"מ גמר ומקני דכיון שהוא יודע שאין בידו להרויח וידוע הוא שאחד מהם ירויח ודאי לא נתכוון להסמיך חבירו על דבר שאינו אלא גמר ומקנה לכך כי האי גוונא ודאי לאו אסמכתא היא אבל הא דהאשלם אלפא זוזי דגזים וגם בידו להשלים תנאו יש לנו לומר דנתכוון להסמיך ולהטעות חבירו הויא אסמכתא משום דגוזמא קאמר ולא גמר ומקנה ומסתברא דלהכי גזים שהוא סבור ודאי שיעבדנה ועוד שבידו הוא *ומשום הכי פסק דמשחק בקוביא כשר לעדות דפסקינן כר' יהודה לקמן דכיון שיש לו אומנות שלא הוא כשר והא דפסקינן דמשחק בקוביא קני דווקא כשמעות שניהם על פי הדף לפי שהדף והמקום קנוי לאותו שירויח כדי לקנות המעות אשר עליו אבל המשחקים באמנה אפילו הקנו לא מהני אם לא הקנו בב"ד חשוב כדאי' בנדרים (דף כז:):

ההיא ר' יהודה משום ר' טרפון. דאמר לא נתנה נזירות אלא להפלאה פ"ה אלמא כיון דמספקא ליה אי הוי נזיר אי לא מספיקא לא משעביד נפשיה הכא נמי מספיקא לא גמר ומקני והקשה הריב"ן מאי מדמה קנין לנזירות שאני נזירות דגלי קרא דכתיב כי יפליא וי"ל דמ"מ נילף מיניה בעלמא ור"י פי' דמ"מ מייתי שפיר ואין להקשות שאני הכא דגלי קרא משום דהא לא מפרש בקרא מאי היא הפלאה אלא גלי לן קרא דבעינן הפלאה ולא ידעינן מה היא הפלאה אלא תיתי לן מסברא מה היא הפלאה והיינו דקאמר ההיא רבי יהודה היא דאמר משום רבי טרפון דכיון דלא חשיב ליה הפלאה א"כ ש"מ דעל כרחיך הוא דאמר לעיל בכי האי גוונא אסמכתא היא דאי לאו אסמכתא היא מילתא דלא ידע אם כן הויא נמי הך הפלאה אע"ג דלא ידע ומדקאמר ר' יהודה לעולם אין אחד מהם נזיר וכו' מכלל דלא הוי הפלאה כי האי גוונא אם כן ש"מ לעיל דהוי אסמכתא כי האי גוונא וקרא דכי יפליא איצטריך משום דידות נזירות כנזירות הלכך אי לאו קרא דכי יפליא הייתי מרבה גם זו לידות נזירות דלא גרע מהם ומשום הכי איצטריך כי יפליא לומר דלא חשיב כידות: אי

יז א מיי' פ"י מהלכות עדות הלכה ד סמג לאוין ריד טוש"ע ח"מ סי' לד סעיף י:

יח ב ג מיי' שם פי"ב הלכה ג סמג שם טוש"ע שם סעיף כה

[נ"ל ובמה במשנתנו עי' תוס' עירובין פא: ד"ה ה"נ ותוס' חולין סח. ד"ה רבנן ותוס' גיטין ז: ד"ה אמר ר"י ותוספות שבועות מח. סד"ה נשבע]

יט ד מיי' שם הלכה ט טוש"ע שם סעיף לד וטוש"ע י"ד סי' קיט סעי' טו וסעי' יח בהג"ה:

כ ה מיי' שם פ"י הל' ד סמג שם טוש"ע שם סעיף טו ועיין בכ"מ:

[נ"ל דבעי]

[נ"ל שמתיה כן גרסת הכ"מ בפ"י מהל' ת"ת דין יד אהא דכ' הרמב"ם אות יט טבח שיצא טריפה מתחת ידו ע"ש ודע שכן איתא נמי ברב אלפס שמתיה רב נחמן ועברי' וכנה בהרא"ש סי' ט איתא שמע ר"נ וכו' וטעות הדפוס שם וצ"ל שמתיה ר"נ ועבריה]

רבינו חננאל

אימתי ובמה אינו אלא לפרש דברי חכמים כו' ושנינן גברא אגברא קרמית כלומר מדברי ר' יהושע ור' יוחנן אתה מקשי על רמי בר חמא הני סברי דאימתי לפרש ורמי סבר אימתי נמי לחלוק הוא והתניא בהדיא דר' יהודה חולק על החכמים דתניא ר' יהודה אומר בזמן שיש להן אומנות אחרת הרי אלו כשרין. חזרו בהן הרי אלו כשרין וחכ"א בין שאין להן אומנות אלא היא ובין שיש להן אומנות שלא היא פסולין ושנינו ההיא דקתני וחכ"א אינן החכמים השנויין במשנתנו אלא ר' טרפון היא. ור' יהודה הוא ששונה אותו בלשון חכמים לפי שהוא אית ליה האי סברא דתניא ר' יהודה אמר משום ר' טרפון אין אחד מהן נזיר לפי שלא נתנה נזירות אלא להפלאה אבל ר' יהודה דמתני' מפרש דברי חכמים הוא ונרסינן בעירובין סוף פרק חלון שבין ב' חצרות אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כר' יהודה דאמר בר"א בעירובי תחומין כו' ואקשינן עליה הלכתא מכלל דפליגי והאמר ריב"ל כל מקום שאמר ר' יהודה אימתי ובמה אינו אלא לפרש דברי חכמים ומהדרינן ולא

יני והאמר רב חסדא תולקין עליו חביריו על ר' יהודה ואמרינן גברא אגברא קא רמית כלומר מדברי רב חסדא תדחה דברי ר' יהושע ושקלו וטרו בה ופקשו ואימתי לפרש הוא והתנן אלו הן הפסולין המשחק ביא. א"ר יהודה אימתי בזמן שאין לו אומנות אלא היא אבל יש לו אומנות שלא היא פסול ודחי' ההיא ר' יהודה שאמר משום ר' טרפון היא דתנן ר' יהודה אומר משום ר' טרפון אין אחד מהן נזיר שלא נה נזירות אלא להפלאה. ומסקי לה לשמעתא הכי אלמא כיון דמספקא ליה אי נזיר הוא (והוא) [ואי] לאו נזיר הוא לא משעבד נפשיה הכא נמי כיון דלא ידע אי קני אי לא קני לא גמר ומקני וזו סברא דר' טרפון היא נה ר' יהודה דבריו בברייי' בלשון חכמים וברייתא כולה ר' יהודה. והמלוה ברבית פסול לעדות תרגמה רבא מלוה הבאה לו ברבית ואפי' לוה עובר עליה ופסול לעדות: בר ביניתוס אסהידו עליה חד אמר קמאי דידי אוזיף

יון הש"ס גמ' וצריכא וכו' התם הוא דלא גמר ומקני. לפ"ז צ"ל דכך מ"ד ס"ל כרמב"ח דלעיל דאימתי דר"י לחלוק וס"ל לת"ק דפסולין משום דהוי אסמכתא ולא גמר ומקני. אבל קשה לי מנ"ל להגמרא לומר כן דס"ל דלא כריב"ל ור"י דס"ל אימתי לפרש הא י"ל הצריכותא בה יפוך על ההכבר דבמתני' קתני דעוסקים בישובו של עולם כשר דלאסמכתא קמי ולזה אי תני משחק בקוביא ס"ד דזהו לא הוי אסמכתא דאין בידו כלל ר ומקני אבל מפריחי יונים דאמר בנקפא הליא מלתא הוי אסמכתא ואי תנא מפריחי יונים ה"א דמשחקי בקוביא דאמר קים ליה בנפשאי והוי אסמכתא. אחר זה ראיתי בחי' הר"ן דכתב דמש"ה אזלא סוגיא זו כרמי בר א משום דלהך מ"ד דמפריחי יונים ודאי קאי לרמב"ח דאי סבירא ליה כר"ש משום דאין עוסקין בישובו של עולם היינו משחק בקוביא ותרתי ל"ל אבל לענ"ד קשה כנ"ל דהא מ"מ הצריכותא בכך גופא דעוסקים בישובו של עולם דבכר ולא מפסיל משום אסמכתא:

[עירובין פב.]

[לעיל ו. תענית ד. וש"נ]

[תוספתא פ"ה עירובין שם פ"ט]

עירובין פב. חגיגה י. נזיר לד. ודף סב. נדרים יט: כח.

לעיל ט: וש"נ

ס"א מכל מקום

נושא
מלוה ולוה ברבית
פסולין לדין

נושא
מהו מפריחי
יונים
1) תחרות יונים
2) עוף המלומד
להביא לבעליו
זוגות ממקום
אחר

* ובזמן שיש לו
אומנות אחרת
זכו"ע (ר' יהודה וחכ')
כשר

* עי' רש"י
בר ביניתוס
אוזיף. הלוה

* דהוא מיוחד שהוא
נבלה מאחד שהוא
סומך על אחרים ש
ולכן אינו גומר ומקנה